

МІСЯЧНИЙ СМІХ

— Слухай, плюнь на всю безконечно велику і малу філософію! Серйозно, тобі це треба зробити...

Очі Чубрієнка прижмурились; тільки дві маленькі лінії заграли коло соковитого рота, а дим цигарки, — іронічний, покручений, — послався на губах, як кокетливий туман...

— Кажеш, треба зрушити страждання, любов, витягти їх з намулу душі людської?.. Чудак ти, чудак! Який намул? Це ж просто — *vivat fantasi* — я! Ти — хвора людина, більш нічого...

— Кожна людина страждає по-своєму, розумієш?

— А колективне страждання... Ти поганий тоді психолог, але будь хоч нормальною людиною... Так-от...

Чубрієнко задоволено затягся, дістав з своєї торби пшеничний сухар (він дурно нічого не розказував!) і розпочав широко, з деталями...

Я глянув на торбу, портрет Карла Маркса і шматок сухаря, недоїдений товаришем, — десь глибоко гадючкою поповз егоїзм.

Але Чубрієнко тонко розумів психологічні нюанси душі людської.

Він, як передмову, кинув:

— Перше. Я не поет, але люблю поетів за тягу до краси: вони хороші, ідеальні люди, правда, їх мало на світі, але дух їх, тяга до краси...

І ще з більшою повагою, як брав сухар, узяв коржик.

Я розсміявся.

Чубрієнко ж задоволено плямкнув, посміхнувся злодійкувато: “Я розумію, товаришу, твої страждання!” — казали його невеличкі, як прорізані осокою, очі.

— Так-от... Поетів люблю за тягу до краси, але це не важно! Я хочу розказати тобі історію свого земного страждання... простіше — кохання... Слухаєш?

— Слухаю.

— В минулу осінь, осінь великої соціальної революції, я тікав з села до міста і тікав, звичайно, з стражданням, а по дорозі... Знаєш дорогу “Гола спекулянтка”?

— З яким стражданням? Бан...

Чубрієнко хитро моргнув: “Не мішай!”.

— “Гола спекулянтка” — шлях з Києва до Обухова, назва революційна й правдива, бо тим шляхом іде до міста дрібна спекуляція, — а як ідуть, брати мої, аж земля гнеться... Але це не важно! Іду й я з дівчатами: весело, цілу дорогу співи; а головне — ти зрозумій поезію.

Тридцять-сорок душ дівчат з сапетами, клумаками муки гатить у землю босими ногами і курявою на соснах пісню вішають...

А хитрий бір шумить... Я помітив тоді його легку іронію над піснею дівчат: коли співали гарно — він кидав спів до сонця, а коли ні — засумує, посміхнеться і гомонить соснами, гомонить...

Старий, гордий бір любив, брат, дівчат не хуже нас!..

— Стой, ти ж, здається, до жінок побожно, не людському, я забув... Да.

— Гомонить бір. Цілуються, ой да милуються...

— Чого ти такий кислий? Апостол страждання... ха-ха!..

— Так. А я тоді саме страждав земним коханням: купувати жінку не хочеться — грязь, а наші міщанські часи!.. Але тобі це незрозуміло, а нам, смертним...

— Нужно закури-и-ть...

— Назустріч, поміаєш, дубовий лісок, поміж ним берези — білобрисий трохи і...

— Здрастуйте!..

У мене, знаєш, аж торба затремтіла: це ж була з сусіднього села Марійка — таке чорняве чортеня з глибокими, як криниця ранком, очима.

— Здрастуйте, Марійко!..

Язик мій — великий естет і політик — обливав пилюгу на верхній губі, якомсь солодко защемів, а рука простяглася — весела, гаряча...

А, чорт! До мене чорною потрісканою корою посміхнулась стара береза, а Марійка кокетливо нахилилась до клумака і поміж чорно-червоними мережками у поділках обмережались на сонці прекрасні, трошки загорілі дівочі ноги...

Нахилився допомгти, а вона посміхнулась і гарно посміхнулась: як білі пелюстки троянд розсіяла...

Ех ти, мабуть, ніколи не бачив, який іноді хороший сміх сіють жінки?..

Крутнув головою. Чубрієнко спинився.

— Слухай, не цінікай, ради Христа, це страждання, моя кров...

— А, ну тебе! Розкажуй.

Мій товариш весело засміявся і очі засвітились, заморгали...

— Ви, Василь Демид... теж до Києва?

Ах ти ж, чортеня! Вмісті двохкласові кінчали — і “отчество” забула!..

— До Києва... Разом, значить...

Чубрієнко крутнув якомсь кумедно головою, перекинувся на один бік.

— Ех, давно-давно, Марійко...

Одним оком глянула.

Глянула... І білобрисий бір затанцював вершками аж коло сонця (саме заходило), і дивно, далі засоромився, затих і став чорний-чорний, а гілля, здавалось мені, струнко стояло...

— Ви й досі учитесь, а я...

Не доказала, зашарілась і повела мою думку на тернисту стежку:

— А ми з матір'ю оце до Києва, треба солі к Пречистій, дома хазяйство... — І зразу дівчина набралась рішучості і тихо запитала: — Ви, мабуть, і не знаєте, що я заміж вийшла?

— Давно?

Плюнув — зачепився за корч, а очі засвітилися синім-синім огником і наче вирізали на корі молодій берези: “Мати... молодиця...”.

— Не знав... А ви, Марійко, трошки змарніли... Мабуть, чоловік... Та й справді — давно ж це черничка молодицею?..

— Уже три місяці... Степан Чугуєнків, знаєш?..

— Знаю... знаю...

— А я думала, що ти вже, Маріє, заблудила...

Марійчина мати якомсь смішно шавкнула, як гуска, я ввічливо поздоровкався, і на губах заплигало зле: “Старого чорта догнав...”.

Ліс посміхнувся... Моргнув до мене зеленими бровами, закурив люльку — погасла, і почав у сонця огонь вершками кресать — не дістає; поцілує зо-